

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

8 Vtrum actus animæ vegetabilis imperetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

ri hoc, uel illud, subesse intelligitur nostro imperio quatenus pen- det ex parte anime, sicut de appetitu sensitivo dictum est. Con- tingit enim ex corporis dispositione, uel repentino motu, impro- bas pati imaginationes nullo imperante. Et in hoc est magna lati- tudo, in quantum ut aliqui patiuntur huiusmodi imaginationes

peditur, quin motus sensitui appetitus totaliter subdatur imperio rationis. Contingit autem etiam quandoque, quod motus appetitus sensitui subito concitatur ad apprehensionem imaginationis, uel sensus: & tunc ille motus est præter imperium rationis, quamuis potuisset impediri a ratione, si prauidisset. Vnde Philosophus dicit in 1. Politicorum, quod ratio præest irascibili, & concupiscibili, non principatu despotico, qui est domini ad seruum: sed principatu politico, aut regali, qui est ad liberos, qui non totaliter subdatur imperio.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod hoc, quod homo uult non concupiscere, & tamen concupiscit, contingit ex dispositione corporis per quam impeditur appetitus sensitivus, ne totaliter sequatur imperium rationis. Vnde & Apostolus ibidem subdit: Video aliam legem in membris meis, re- pugnantem legi mentis meae. Hoc enim contingit propter subitum motum concupiscentiæ, ut * dictum est.

AD SECUNDVM Dicendum, quod qualitas corporalis dupliciter se habet ad actum appetitus sensitui, Vno modo ut præcedens, pro ut aliquis est aliquo modo dispositus secundum corpus ad hanc, uel illam passionem. Alio modo, ut consequens: sicut cum ex ira aliquis incalcescit. Qualitas igitur præcedens non subiacet imperio rationis, quia uel est ex natura, uel est ex aliqua præcedenti motione, quæ non statim quiescere potest: sed qualitas consequens, sequitur imperium rationis, quia sequitur motum localem cordis, quod diuersimode mouetur, secundum diuersos actus sensitui appetitus.

AD TERTIVM dicendum, quod quia ad apprehensionem sensus requiritur sensibile exterius, non est in potestate nostra apprehendere aliquid sensu, nisi sensibili præsentem, cuius præsentiam non semper est in potestate nostra. Tunc enim homo potest uti sensu cum uoluerit nisi sit impedimentum ex parte organi. Apprehensio autem imaginationis subiacet ordinationi rationis secundum modum uirtutis, uel debilitatis imaginatiuæ

Ad hoc dicitur, quod obedientia oritur ex propinquitate: sed propinquitatis est duplex, similitudinis scilicet, & proportionis. Et secundum similitudinem quidem, quanto actus est nobilior, tanto prior secundum naturam suam est rationi, & aptior ut sequatur eam. Secundum proportionem uero, quanto bonum proprium, ad quod aliquid intra latitudinem obsequentium ordinatur, est ma-

gis consonum rationi, tanto magis subditur eius imperio. Cõstat autem quod appetitus sensitivus, & corpus aptum natum obsequi rationi, sic se habent ad propria bona, quod ille ex natura propria inclinatur ad bonum, quatenus loquitur contrarium rationi. Caro enim concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem.

potentiæ. Quod enim homo non possit imaginari quæ ratio concedat, contingit uel ex hoc, quod non sunt imaginabilia, sicut incorporea: uel propter debilitatem uirtutis imaginatiuæ, quæ est ex aliqua indispõsitione organi.

ARTICVLVS VIII.

Utrum actus anime uegetabilis imperetur.

AD OCTAVVM sic proceditur.

Videtur, quod actus uegetabilis anime, imperio rationis subdantur. Vires enim sensitivæ nobiliores sunt uirtutibus anime uegetabilis: sed uires anime sensitivæ subduntur imperio rationis, ergo multo magis uires anime uegetabilis.

2 Præter. Homo dicitur minor mundus, quia sic est anima in corpore, sicut Deus in mundo: sed Deus sic est in mundo, quod omnia quæ sunt in mundo, obediunt eius imperio, ergo & omnia quæ sunt in homine, obediunt imperio rationis, etiam uires uegetabilis anime.

3 Præter. Laus, & uituperium non contingit, nisi in actibus qui subduntur imperio rationis. sed in actibus nutritiuæ, & generatiuæ potentiæ, contingit esse laudem & uituperium, & uirtutem & uitium, sicut patet in gula & luxuria, & uirtutibus oppositis, ergo actus harum potentiarum subduntur imperio rationis.

SED CONTRA est, quod * Gregorius Nyssenus dicit, quod id, quod non persuadetur a ratione, est nutritium & generatiuum.

RESPON. Dicendum, quod actum quidam procedunt ex appetitu naturali, quidam autem ex appetitu animali, uel intellectu. Omne enim agens aliquo modo appetit finem: appetitus autem naturalis non consequitur aliquam apprehensionem, sicut sequitur appetitus animalis, & intellectualis: ratio autem imperat per modum apprehensiuæ uirtutis. Et ideo actus illi, qui procedunt ab appetitu intellectiuo, uel animali, possunt a ratione imperari, non autem actus illi, qui procedunt ex appetitu naturali: huiusmodi enim actus sunt uegetabilis anime.

Ad hoc dicitur, quod obedientia oritur ex propinquitate: sed propinquitatis est duplex, similitudinis scilicet, & proportionis. Et secundum similitudinem quidem, quanto actus est nobilior, tanto prior secundum naturam suam est rationi, & aptior ut sequatur eam. Secundum proportionem uero, quanto bonum proprium, ad quod aliquid intra latitudinem obsequentium ordinatur, est ma-

dum est, quod in litera dux causæ ex Aristotele tanguntur, quare membra hæc habent motum proprium naturalem. Prima est, quia quolibet eorum est quasi separatim animal. Secunda est, quia

2a. 3. a med. tom. 5.

Super quest. decimasertimo articulum octauum.

In corp. art.

Inf. q. 10. a. 3. ad 1. Et 2. q. 10. a. 3. ad 2. Et 2. q. 10. a. 3. ad 3. Et 2. q. 10. a. 3. ad 4. Et 2. q. 10. a. 3. ad 5. Et 2. q. 10. a. 3. ad 6. Et 2. q. 10. a. 3. ad 7. Et 2. q. 10. a. 3. ad 8. Et 2. q. 10. a. 3. ad 9. Et 2. q. 10. a. 3. ad 10. Et 2. q. 10. a. 3. ad 11. Et 2. q. 10. a. 3. ad 12. Et 2. q. 10. a. 3. ad 13. Et 2. q. 10. a. 3. ad 14. Et 2. q. 10. a. 3. ad 15. Et 2. q. 10. a. 3. ad 16. Et 2. q. 10. a. 3. ad 17. Et 2. q. 10. a. 3. ad 18. Et 2. q. 10. a. 3. ad 19. Et 2. q. 10. a. 3. ad 20. Et 2. q. 10. a. 3. ad 21. Et 2. q. 10. a. 3. ad 22. Et 2. q. 10. a. 3. ad 23. Et 2. q. 10. a. 3. ad 24. Et 2. q. 10. a. 3. ad 25. Et 2. q. 10. a. 3. ad 26. Et 2. q. 10. a. 3. ad 27. Et 2. q. 10. a. 3. ad 28. Et 2. q. 10. a. 3. ad 29. Et 2. q. 10. a. 3. ad 30. Et 2. q. 10. a. 3. ad 31. Et 2. q. 10. a. 3. ad 32. Et 2. q. 10. a. 3. ad 33. Et 2. q. 10. a. 3. ad 34. Et 2. q. 10. a. 3. ad 35. Et 2. q. 10. a. 3. ad 36. Et 2. q. 10. a. 3. ad 37. Et 2. q. 10. a. 3. ad 38. Et 2. q. 10. a. 3. ad 39. Et 2. q. 10. a. 3. ad 40. Et 2. q. 10. a. 3. ad 41. Et 2. q. 10. a. 3. ad 42. Et 2. q. 10. a. 3. ad 43. Et 2. q. 10. a. 3. ad 44. Et 2. q. 10. a. 3. ad 45. Et 2. q. 10. a. 3. ad 46. Et 2. q. 10. a. 3. ad 47. Et 2. q. 10. a. 3. ad 48. Et 2. q. 10. a. 3. ad 49. Et 2. q. 10. a. 3. ad 50. Et 2. q. 10. a. 3. ad 51. Et 2. q. 10. a. 3. ad 52. Et 2. q. 10. a. 3. ad 53. Et 2. q. 10. a. 3. ad 54. Et 2. q. 10. a. 3. ad 55. Et 2. q. 10. a. 3. ad 56. Et 2. q. 10. a. 3. ad 57. Et 2. q. 10. a. 3. ad 58. Et 2. q. 10. a. 3. ad 59. Et 2. q. 10. a. 3. ad 60. Et 2. q. 10. a. 3. ad 61. Et 2. q. 10. a. 3. ad 62. Et 2. q. 10. a. 3. ad 63. Et 2. q. 10. a. 3. ad 64. Et 2. q. 10. a. 3. ad 65. Et 2. q. 10. a. 3. ad 66. Et 2. q. 10. a. 3. ad 67. Et 2. q. 10. a. 3. ad 68. Et 2. q. 10. a. 3. ad 69. Et 2. q. 10. a. 3. ad 70. Et 2. q. 10. a. 3. ad 71. Et 2. q. 10. a. 3. ad 72. Et 2. q. 10. a. 3. ad 73. Et 2. q. 10. a. 3. ad 74. Et 2. q. 10. a. 3. ad 75. Et 2. q. 10. a. 3. ad 76. Et 2. q. 10. a. 3. ad 77. Et 2. q. 10. a. 3. ad 78. Et 2. q. 10. a. 3. ad 79. Et 2. q. 10. a. 3. ad 80. Et 2. q. 10. a. 3. ad 81. Et 2. q. 10. a. 3. ad 82. Et 2. q. 10. a. 3. ad 83. Et 2. q. 10. a. 3. ad 84. Et 2. q. 10. a. 3. ad 85. Et 2. q. 10. a. 3. ad 86. Et 2. q. 10. a. 3. ad 87. Et 2. q. 10. a. 3. ad 88. Et 2. q. 10. a. 3. ad 89. Et 2. q. 10. a. 3. ad 90. Et 2. q. 10. a. 3. ad 91. Et 2. q. 10. a. 3. ad 92. Et 2. q. 10. a. 3. ad 93. Et 2. q. 10. a. 3. ad 94. Et 2. q. 10. a. 3. ad 95. Et 2. q. 10. a. 3. ad 96. Et 2. q. 10. a. 3. ad 97. Et 2. q. 10. a. 3. ad 98. Et 2. q. 10. a. 3. ad 99. Et 2. q. 10. a. 3. ad 100.

Li. 4. c. 15. in princ. quodlibet eorum est principium. Ex prima enim habetur, q. motus ille non subditur imperio superioris partis: ex quo. n. est quasi separatim animal secundum seipsum, habet motum non imperatum ab alio. Ex secunda vero, q. motus iste est naturalis: quia principia oportet esse naturalia.

vnde, vt * Greg. Nyssenus dicit, q. vocatur naturale, quod generatum, & nutritiuum: & propter hoc actus vegetabilis animæ non subduntur imperio rationis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. quanto aliquis actus est immaterialior, tanto est nobilior, & magis subditur imperio rationis. Vnde de hoc ipso, q. vires animæ vegetabilis non obediunt rationi, apparet has vires infimas esse.

AD SECVNDVM dicendum, quod similitudo attenditur quantum ad aliquid, quia scilicet, sicut Deus mouet mundum, ita anima mouet corpus, non autem quantum ad omnia: non enim anima creauit corpus ex nihilo, sicut Deus mundum, propter quod totaliter subditur eius imperio.

AD TERTIVM dicendum, quod virtus & vitium, laus & vituperium non debentur ipsis actibus nutritiuæ, vel generatiuæ potentie, que sunt digestio & formatio corporis humani: sed actibus sensitiuæ partis ordinatis ad actus generatiuæ, vel nutritiuæ, puta, in concupiscendo delectationem cibi & venererum, & vtendo secundum quod oportet, vel non secundum quod oportet.

ARTICVLVS IX.

Vtrum actus exteriorum membrum imperentur.

AD NONVM sic proceditur. Videtur, q. membra corporis non obediunt rationi quantum ad actus suos. Constat enim q. membra corporis magis distant a ratione, quam vires anime vegetabilis: sed vires anime vegetabilis non obediunt rationi, vt * dictum est: ergo multo minus membra corporis.

¶ 2 Præ. Cor est principium motus animalis: sed motus cordis non subditur imperio rationis, dicit enim * Gregor. Nyssenus, quod pulsatiuum non est persuasibile ratione: ergo motus membrorum corporalium non subiacet imperio rationis.

¶ 3 Præ. Aug. dicit 14. de * ciui. Dei, q. motus membrorum genitalium aliquando importunus est nullo poscente, aliquid autem desistit inhiatentem: & cum in animo concupiscenti ferueat, friget in corpore: ergo motus membrorum non obediunt rationi.

SED CONTRA est, quod August. dicit 8. * confes. Imperat animus vt moueatur manus, & tanta est facultas, vt vix a seruitio discernatur imperium.

RESPON. Dicendum, q. membra corporis sunt organa quedam potētiarum anime, unde eo modo, quo potētie anime se habent ad hoc, q. obediāt rationi, hoc modo se hnt et corporis membra. Quia igitur vires sensitiuæ subduntur imperio rationis, non autē vires naturales: ideo omnes motus membrorum, que mouentur a potētis sensitiuis, subduntur imperio rationis. Motus autē membrorum, qui consequuntur vires naturales, non subduntur imperio rationis.

AD PRIMVM ergo dicendum, q. membra non mouent se ipsa, sed mouentur per potētias anime, quarum quedam sunt rationi viciniores, quam vires anime vegetabilis.

AD SECVNDVM dicendum, q. in his que ad intellectum & voluntatem pertinent, primum inuenitur id, quod est secundum naturam ex quo alia deriuantur, vt a cognitione principiorum naturaliter notorum, cognitio conclusionum, & a voluntate finis naturaliter desiderati, deriuatur electio eorum,

F quæ sunt ad finem: ita etiā in corporalibus motibus principium est secundum naturam. Principium autem corporalis motus est a motu cordis: unde motus cordis secundum naturam est, & non secundum voluntatem. Consequitur enim sicut per se accidens vitæ, quæ est ex vnione corporis & anime: sicut motus grauium, & leuium consequitur formam substantialem ipsorum vn & a generante moueri dicitur secundum Philo sophum in 8 * Phys. & propter hoc motus iste vitalis dicitur. Vnde * Greg. Nyssenus dicit, q. sicut generatum, & nutritiuum non obedit rationi: ita nec pulsatiuum quod est vitale. Pulsatiuum autem appellatur motus cordis, qui manifestatur per venas pulsatiles.

AD TERTIVM dicendum, quod sicut Aug. dicit in 14. de * ciui. Dei Hoc quod motus genitalium membrorum rationi non obedit, est ex pena peccati, vt. anima sine inobedientia ad Deum in illo præcipue membro penam inobedientie patitur, per quod peccatum originale ad posteros traducitur. Sed quia per peccatum primi parentis, vt * infra dicitur, natura est sibi relicta subtracto supernaturali dono, quod homini diuinitus erat collatum: ideo consideranda est ratio naturalis, quare motus huiusmodi membrorum specialiter rationi non obedit, cuius causam assignat * Arist. in lib. de causis motus animalium, dicens inuoluntarios esse motus cordis, & membri pudendi. f. quia ex aliqua apprehensione huiusmodi membra commouentur, inquam. f. intellectus & phantasia representant aliqua, ex quibus consequuntur passionem anime, ad quas consequitur motus horum membrorum non tamen mouentur secundum iussum rationis aut intellectus, quia. f. ad motum horum membrorum requiritur aliqua alteratio naturalis. f. caliditas, & frigiditas, que quidem alteratio non subiacet imperio rationis, specialiter autē hoc accidit in his duobus membris, quia vtrūque istorum membrorum est quasi quoddam animal separatim, in quantum est principium vitæ. Principium autē est virtute totum. Cor enim principium est sensuum, & ex membro genitali virtus exit seminalis, quæ est virtute totum animal: & ideo habet proprios motus naturaliter: quia principia oportet esse naturalia, vt * dictum est.

H tasia representant aliqua, ex quibus consequuntur passionem anime, ad quas consequitur motus horum membrorum non tamen mouentur secundum iussum rationis aut intellectus, quia. f. ad motum horum membrorum requiritur aliqua alteratio naturalis. f. caliditas, & frigiditas, que quidem alteratio non subiacet imperio rationis, specialiter autē hoc accidit in his duobus membris, quia vtrūque istorum membrorum est quasi quoddam animal separatim, in quantum est principium vitæ. Principium autē est virtute totum. Cor enim principium est sensuum, & ex membro genitali virtus exit seminalis, quæ est virtute totum animal: & ideo habet proprios motus naturaliter: quia principia oportet esse naturalia, vt * dictum est.

QVAESTIO XVIII.

De bonitate, & malitia humanorum actuum in generali, in undecim articulis diuisa.

EST hoc considerandum est de bonitate, & malitia humanorum actuum. Et primo, quo actio humana sit bona, vel mala. Secundo, de his que consequuntur ad bonitatem, vel malitiam humanorum actuum, puta, meritum, vel demeritum, peccatum & culpa.

¶ Circa primum occurrit triplex consideratio. Prima est de bonitate, & malitia humanorum actuum in generali. Secunda, de bonitate & malitia interiorum actuum. Tertia, de bonitate & malitia exteriorum actuum.

CIRCA primum quaruntur undecim. ¶ Primo, Vtrum omnis actio sit actio bona, uel aliqua sit mala.

¶ Secundo, Vtrum actio hominis habeat, quod sit bona, uel mala ex obiecto.

¶ Tertio, Vtrum hoc habeat ex circumstantia.

¶ Quarto, Vtrum hoc habeat ex fine.

¶ Quinto,

Tex. 29. & sequentibus. li. 4. c. 15. in princ. & ca. 16.

Cap. 16. 20. non procul a fin. tom. 5.

q. 85. ar. 3.

Capitulum 8. in principio.

In solu. ad 2.

¶ Super questionem de cimamoctauam.

CIRCA questionis 18. inquit, recolectio ex supradictis quid nominis actionis humane, & mali moralis. Primum enim sonat actus voluntarios: secundum, priuationem boni debiti actioni voluntariæ.

¶ Super

1. q. 8. ar. 3. ad 2. & 3. q. 188. art. 1. cor. & 2. di. 20. q. 1. ar. 2. ad 3. & ueri. q. 25. art. 4. ad 5. ar. 5. ad 24. & mal. q. 7. ar. 2. ad 15. ¶ ar. præced. lib. 4. c. 15.

Cap. 16. non procul a fine, tom. 5.

Ca. 9. parum a prin. tom. 1.